

សង្ខារ និង បញ្ញា

រៀបរៀងដោយ ភិក្ខុ និង សាវ័រី

អំពីធម៌ពីរប្រការគឺ :

សទ្ធា និង បញ្ញា

លំនាំធម៌ទេសនា

នរោ ភស្ស ភគវគោ អរហតោ សម្មា សម្ពុទ្ធស្ស

ខ្ញុំព្រះករណាសូមមស្តារ ចំពោះព្រះភគវន្តមុនី អរហន្តសម្មា សម្ពុទ្ធ
ព្រះអង្គនោះ ព្រមទាំងព្រះធម៌ និង ព្រះអរិយសង្ឃ ដោយគោរព ។

លំដាប់អំពីបទនមស្តារនោះទៅ នឹងសូមដកស្រង់យកធម៌ ២ ប្រការគឺ :
សទ្ធា ១ , បញ្ញា ១ , មកអធិប្បាយដោយសង្ខេបដូចតទៅនេះ :

បើបុរស ស្រ្តីណាមានទ្រព្យពីរប្រការគឺ : សទ្ធា និង បញ្ញា នេះ អ្នកប្រាជ្ញ
ទាំងឡាយមានព្រះពុទ្ធជាដើម លោកពោលថា បុរស ស្រ្តី នោះមិនមែនជា
អ្នកទំលក្រឡើយ គឺ ឈ្មោះថា អ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិដ៏ស្តុកស្តម្ភមាំមួនដោយ
ពិត ទាំងការរស់នៅរបស់បុរស ស្រ្តីនោះទៀតក៏មិនមានឈ្មោះថា រស់នៅ
ឥតអំពើឡើយ គឺថាជាអ្នករស់នៅដ៏ប្រសើរថ្លៃថ្នូរបំផុតក្នុងលោក ។
សមដូចពុទ្ធភាសិត ដែលស្រង់សំដែងទុកក្នុងគម្ពីរសំយុត្តនិកាយថា :

សទ្ធិ ធ វិក្កំ បុរិសស្ស សេដ្ឋី
បញ្ញាខីវី ខីវិកមាហុ សេដ្ឋី

“សទ្ធាជាទ្រព្យដ៏ប្រសើរបំផុតរបស់បុរសស្រ្តីក្នុងលោកនេះ ” អ្នកប្រាជ្ញ
ហៅបុគ្គលដែលរស់នៅដោយប្រាជ្ញាថាជាអ្នករស់នៅប្រសើរបំផុត ។

ចំណែកធម៌ទាំងពីរប្រការគឺ : សទ្ធា និង បញ្ញា នេះលោកទុកជា
ទ្រព្យដ៏ប្រសើរបំផុត របស់បុរស ស្រ្តីទូទៅជាងទ្រព្យក្នុងលោកទាំងអស់ ។
ទ្រព្យក្នុងលោកបើប្រមូលទៅឃើញថាមាន ២ ប្រការគឺ :

១-សនិច្ចារណភៈ - ទ្រព្យដែលមានវិញ្ញាណដូចយ៉ាងបុត្រធីតា ខ្ញុំកំដរ
ប្រុស , ស្រី , គោ , ក្របី , ដី , សេះ , ជ្រូក , មាន់ , ទា ជាដើម ។

២-អនិច្ចារណភៈ - ទ្រព្យដែលគ្មានវិញ្ញាណ មាន ផ្ទះសំបែង , មាស ,
ប្រាក់ , កែវ , កង , ពិទ្ធយស្សកាន្ត , ស្រែចំការ , អាហារ , ច្បារដំណាំ ជាដើម ។

ទ្រព្យទាំងពីរប្រការនេះ គ្រាន់តែជាទ្រព្យជួយឧបត្ថម្ភគាំទ្រមនុស្សក្នុង
លោក ឱ្យបានសេចក្តីសុខ - ចំរើនតែក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិក្នុងជាតិដែលកំពុងរស់
នៅប៉ុណ្ណោះទេ . លោកមិនរាប់ថាជាទ្រព្យដ៏ប្រសើរបានឡើយ . ព្រោះថាទ្រព្យ
ទាំងនេះមិនអាចនឹងកាន់យកទៅជាមួយ ក្នុងពេលដែលខ្លួនលះលោកនេះទៅ
កាន់លោកខាងមុខបានឡើយ ។

សមដូចពុទ្ធភាសិតថា
“ សព្វំ បរាយ ភវនីយំ ”

សត្វលោកគឺពពួកសត្វសុទ្ធតែត្រូវលះបង់នូវវត្ថុទាំងពួង ហើយទៅទាំង
រាងកាយទៀតសោត ក៏ត្រូវលះបង់ចោលនៅផែនដី ដូចជាអង្កត់ខុសរក

ប្រយោជន៍ គ្មានដែរ , របស់ដែលត្រូវយកទៅជាមួយនឹងខ្លួនបាននោះ មានតែ ទ្រព្យពីរប្រការគឺ : **សទ្ធា** និង **មញ្ញា** ដែលជាទ្រព្យប្រសើរបំផុតនោះទើបអាច កាន់យកទៅបាន ក្នុងពេលដែលខ្លួនលះលោកនេះ ទៅកាន់លោកខាងមុខ បាន ដោយពិតប្រាកដមែន ។

ខ្លឹ ១- សទ្ធា : ការជឿចំពោះហេតុណាដែលគួរជឿដោយពិត ទើបចាត់ ថាជាទ្រព្យដ៏ប្រសើរទៅបាន , បើគ្រាន់តែជឿទៅមិនពិនិត្យរកហេតុផលផង ក៏មិនឱ្យឈ្មោះថា **សទ្ធា** ក្នុងទីនេះដែរ , **សទ្ធា** ក្នុងទីនេះ បើចែកតាមប្រភេទ មាន ៤ ប្រការគឺ :

១- កម្មសុទ្ធា - ការជឿកម្ម គឺជាកម្មជាកុសល មានការឱ្យទាន រក្សាសីលចម្រើនមេត្តាការីនាជាដើម ជាហេតុនាំឱ្យកើតសេចក្តីសុខ ឬនឹង ហៅថាជាកំណើតរបស់សេចក្តីសុខដូច្នោះវិញក៏បាន ។

ម្យ៉ាងទៀតជឿកម្មជាអកុសល មានការប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ដោយកាយ វាចាចិត្តជាដើម ជាហេតុនាំឱ្យកើតទុក្ខទោសក្នុងលោកនេះនិងលោកខាងមុខ ដោយជាក់ស្តែង ។ ការជឿចំពោះកម្មជាកុសល និង កម្មជាអកុសលថាបានសុខ បានទុក្ខអាស្រ័យមកពីកម្មប៉ុណ្ណោះឯងហៅថា **កម្មសុទ្ធា** ។

២- វិជ្ជាកម្មសុទ្ធា - ការជឿផលគឺជឿថាបុគ្គលដែលបានសេចក្តីសុខ - ចម្រើនក៏សុទ្ធតែជាផលនៃកុសល ដែលខ្លួនបានសាងសន្សំទុកមកអំពីខាងដើម ហើយអាចព្រៃកម្មខ្សែផលបានសុខតាមលំដាប់តាមថ្នាក់ , អ្នកណាដែលមាន

សេចក្តីវិនាសសាបសូន្យ ចាកផលប្រយោជន៍គ្រប់យ៉ាង ក៏សុទ្ធតែជាផល នៃ អកុសល ឬថាជាផលនៃបរមាទធម៌គឺសេចក្តីធ្វេសប្រហែសក្នុងខ្លួនជានិច្ច ! ដូច គ្នានឹងពូជដំណាំដែលបុគ្គលក្នុងលោកសាបព្រួសបណ្តុះដាំយ៉ាងណា ? មុខជានឹង បានផ្លែផ្កាមកយ៉ាងនោះវិញ ។ ការជឿផលនៃកម្មថាបានសុខបានទុក្ខអាស្រ័យ មកពីផលរបស់កម្មប៉ុណ្ណោះឯងហៅថា **វិចាកសុទ្ធា** ។

៣- កម្មសុទ្ធាសទ្ធា : ការជឿថាសត្វមានកម្មជារបស់ខ្លួន គឺជឿថា សព្វសត្វទាំងអស់បានទទួលសេចក្តីសុខ - ទុក្ខទាំងបច្ចុប្បន្ន និងក្នុងកាលទៅ អនាគត ក៏សុទ្ធតែជាប់ទាក់ទងដោយកម្មទាំងអស់ ។ កម្មនេះឱ្យផលផ្សេងៗគ្នា មាន ៧ យ៉ាង គឺ :

១- មានអាយុវែង	ព្រោះមិនសម្លាប់សត្វ
២- មិនមានរោគ	ព្រោះមិនបៀតបៀនសត្វ
៣- មានសម្បុរល្អ	ព្រោះមិនគ្រោធខឹង
៤- មានគេជានុភាពច្រើន	ព្រោះមិនច្រណែនឈ្នានីសគេ
៥- មានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើន	ព្រោះបរិច្ចាគទាន
៦- មានត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់	ព្រោះគោរពកោតក្រែងចំពោះចាស់ ព្រឹទ្ធាចារ្យ
៧- មានប្រាជ្ញា	ព្រោះសពគប់នឹងសប្បុរស ។

ការជឿថាសត្វកើតឡើងសុទ្ធតែជាប់ទាក់ទងដោយកម្មទាំងអស់ សមនឹង ពុទ្ធភាសិតសំដែងថា :

កម្មសុទ្ធ កោម្មិ កម្មទាយាទេ កម្មយោនិ
កម្មពន្ធុ កម្មប្បុ- ជិសរណោ យំ កម្មំ ករិស្សាមិ
កល្យាណំ វា បាមកំ វា កស្សទាយាទេ ករិស្សាមិ ។

អាត្មាអញមានកម្មជាប់របស់ខ្លួន មានកម្មជាអ្នកឱ្យផល , មានកម្មជា កំណើត , មានកម្មជាផៅពង្ស , មានកម្មជាទីពុំនាក់អាស្រ័យ , អាត្មាអញនឹង ធ្វើកម្មណា ជាកម្មល្អក្តី អាក្រក់ក្តី អាត្មាអញនឹងត្រូវជាអ្នកទទួលនូវផលនៃ កម្មនោះពុំខាន ។

ការជឿប៉ុណ្ណោះហៅថា កម្មសុទ្ធកតាសន្ទា ។

៤- គថាគតេរោធិស្សន្ទា : ការជឿប្រាជ្ញាក្នុងការត្រាស់ដឹងរបស់ ព្រះតថាគត , គឺជឿថាព្រះអង្គត្រាស់ដឹងនូវធម៌ពិត ឥតមានគ្រូអាចារ្យណា មកប្រដៅព្រះអង្គឡើយ , ឯធម៌ពិតនោះគឺ បានដល់អរិយសច្ចធម៌ទាំង ៤ ប្រការគឺ : ទុក្ខសច្ចៈ ១ , សមុទយសច្ចៈ ១ , និរោធសច្ចៈ ១ , មគ្គសច្ចៈ ១ ។

ទុក្ខសច្ចៈ នោះបានដល់ជាតិ , ជរា , ព្យាធិ , មរណៈ , ដែលជាសភាវៈ នាំមកនូវទុក្ខដោយពិតប្រាកដ ។

សមុទយសច្ចៈ នោះបានដល់តណ្ហា គឺសេចក្តីប្រាថ្នា , ការចង់បាន , សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងបំរះនសៀល , បើពោលដោយសង្ខេបមាន ៣ យ៉ាង គឺ : កាមតណ្ហាសេចក្តីចំណង់ក្នុងកាមមួយ , ភវតណ្ហាសេចក្តីចំណង់ក្នុងភពមួយ , វិភវតណ្ហាសេចក្តីចំណង់ក្នុងអរូបភពមួយ , បើពោលដោយពិស្តារមានដល់ ១០៨ គឺទៅតាមឈ្មោះអារម្មណ៍ទាំង ៦ គឺ : រូបតណ្ហា ១ , សឡតណ្ហា ១ , គន្ធតណ្ហា ១ , រសតណ្ហា ១ , ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ១ , ធម្មតណ្ហា ១ , ដូចជាកូនគេដាក់ឈ្មោះតាមបិតាថា " សេដ្ឋិបុត្រ " " ព្រម្មណបុត្រ " ប៉ុណ្ណោះជាដើម ។ បណ្តាតណ្ហាទាំង ៦ នេះ តណ្ហាមួយៗ មានឈ្មោះបីៗ ទៀត គឺតណ្ហាបីខាងលើហ្នឹងឯង ។ ប្រាំមួយបីដងត្រូវជាដប់ប្រាំបី (១៨) ។ ចែកតណ្ហាដែលប្រព្រឹត្តទៅខាងក្នុង ១៨ ខាងក្រៅ ១៨ ទៀត ពីរដង ត្រូវជា ៣៦ ។ ចែកជាអតីត ៣៦ - អនាគត ៣៦ , បច្ចុប្បន្ន ៣៦ ទៀត ត្រូវជា ១០៨ ។ ទាំងនេះសុទ្ធតែជាមេកិលេស បណ្តាលនាំឱ្យកើតទុក្ខតទៅ ។

និរោធសច្ចៈ នោះបានដល់ព្រះនិព្វាន ជាទីរំលត់បង់នូវទុក្ខទាំងពួង , ពីព្រោះពាក្យថា " ព្រះនិព្វាន " នេះប្រែថាព្រះធម៌រំលត់នូវកិលេស , រំលត់នូវ បញ្ចក្ខន្ធ , គឺលោកុត្តរធម៌ទី ៩ ដែលកើតមកអំពី លោកុត្តរធម៌ទាំង ៨ ខាងដើម (មគ្គ ៤ , ផល ៤) ព្រោះព្រះនិព្វាននេះទៀងទាត់ប្រាកដគ្រប់យ៉ាង គឺមិនចេះត្រឡប់វិលវល់កើតចាស់ ឈឺស្លាប់ មិនស្លាប់បង្កាប់តណ្ហាមិនលុះក្នុង អំណាចរបស់អវិជ្ជា មានតែសេចក្តីសុខម្យ៉ាងដែលហៅថា " ឯកន្តបរមសុខ " ។

សុខយ៉ាងក្រៃលែងឥតមានគូប្រដូច , សុខដ៏ក្រៃលែងដោយចំណែកមួយទៀង
ទាត់ពិតប្រាកដ មិនវិលត្រឡប់ប្រែក្លាយជាទុក្ខវិញឡើយ ព្រោះកមចាត់បង់
នូវឫសគល់នៃសេចក្តីទុក្ខអស់រលីង ឥតមានសេសសល់បន្តិចបន្តួច មានតែ
ព្រះនិព្វានប៉ុណ្ណោះឯង ។

មគ្គសច្ចៈ នោះបានដល់ផ្លូវអដ្ឋង្គិកមគ្គទាំង ៨ ប្រការ មានសម្មាទិដ្ឋិ
ប្រាជ្ញាយល់ឃើញត្រូវជាដើម ។ ល ។ នឹងសម្មាសមាធិ កិរិយាដ៏កល់ចិត្តឱ្យនឹង
ត្រូវជាទីបំផុត , នេះជាផ្លូវអដ្ឋង្គិកមគ្គទាំង ៨ ប្រការ ដែលជាដំណើររបស់
ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយមានព្រះពុទ្ធជាដើម ព្រះអង្គបានដើរសុខស្រួលហើយ
ចង្អុលប្រាប់ពុទ្ធបរិស័ទទាំងឡាយថា អ្នកទាំងឡាយនេះជាផ្លូវសម្រាប់ដើរឱ្យ
រងាប់ទុក្ខទៅបាន , បើដឹងដូច្នោះហើយត្រូវតែខំព្យាយាមដើរទើបអាចរងាប់នូវ
ទុក្ខបាន , សមដូចជាព្រះពុទ្ធដីកាទ្រង់សំដែងថា : **វិរិយេន ទុក្ខមច្ចេតិ** “
សត្វ ឆ្លងនូវសេចក្តីទុក្ខលំបាកបាន ដោយសារសេចក្តីព្យាយាម ”
ការជឿចំពោះសម្មា សម្តោធិញ្ចាណរបស់ព្រះតថាគត និងធម៌របស់ព្រះអង្គ
ដែលទ្រង់សំដែងទុកមក ដោយប្រពៃមានបទថា “ **ស្វាគ្វានោ ភគវគោ
ធម្មោ** ” ប៉ុណ្ណោះជាដើម ព្រមទាំងព្រះសង្ឃជាសាវ័ករបស់ព្រះអង្គ ដែល
ប្រតិបត្តិហើយ ដោយប្រពៃ មានបទថា “ **សុប្បដិបន្នោ ភគវគោ
សាវគសន្នោ** ” ប៉ុណ្ណោះជាដើម ។

ការជឿយ៉ាងនេះហៅថា តថាគតពោធិស្សន្ទា ។

បុរស ស្រ្តីឯណាមានសទ្ធា គឺការជឿចំពោះហេតុផលដែលគួរជឿប៉ុណ្ណោះ
លោកទុកថាជាអ្នកមានស្បៀង គឺកុសលសម្រាប់ផ្លូវ ទៅកាន់បរលោកបាន
ដោយពិត ។ សមនឹងពុទ្ធភាសិតថា : **សទ្ធា ពន្ធគិ បាវេយ្យំ** “
សទ្ធា រូបរួមទុកនូវស្បៀង គឺកុសល ” សទ្ធាកាលណាបើកើតមានហើយ
ក៏អាចឱ្យ បំពេញទាន រក្សាសីល ចំរើនមេត្តា ភារិនា ដែលជាចំណែក
កុសលសុទ្ធ ហើយក៏បានសោយនូវសម្បត្តិទាំង ៣ ប្រការគឺ : សម្បត្តិមនុស្ស
១ , សម្បត្តិទេវតា ១ , សម្បត្តិព្រះនិព្វាន ១ , បើសទ្ធាមិនកើតឡើងទេ
បុណ្យ កុសលដទៃៗ ក៏មិនអាចកើតឡើងបានដែរ , ធម្មតាបុគ្គលក្នុងលោក
អ្នកតាំង ចិត្តនឹងចេញដើរទៅកាន់ផ្លូវឆ្ងាយដាច់ស្រយាលនោះ សុទ្ធតែត្រូវ
រៀបចំស្បៀង អាហារសម្រាប់តាមផ្លូវរហូតទាល់តែដល់ស្រុកទេសដែលបំរុង
នឹងទៅនោះយ៉ាងណា បុគ្គលអ្នកមានសទ្ធា ក៏ត្រូវតែរៀបចំស្បៀងគឺកុសល
ដែលបំរុងនឹងទៅ កាន់បរលោកក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

ម្យ៉ាងវិញទៀតសទ្ធានេះឯង ក៏អាចធ្វើឱ្យសត្វឱ្យឆ្លងនូវអន្លង់បានសមដូច
ពុទ្ធភាសិតថា : **សទ្ធាយ ភរតិ ឱបំ** “ សត្វឆ្លងអន្លង់បានដោយសារសទ្ធា
” តាមទំនៀមមកថា អ្នកស្រុកអ្នកប្រទេសដែលគេតែងឆ្លង ស្ទឹង ទន្លេ ,
ឬសមុទ្រ ជាដើមនោះ , សុទ្ធតែគេត្រូវស្វែងរកនាវាតូច ធំ ទើបនឹងអាចឆ្លង
ស្ទឹង ទន្លេ ឬ សមុទ្រជាដើមនោះបាន , បើរៀបរំរតរបស់ប៉ុណ្ណោះហើយ
ក៏មិនអាចនឹងឆ្លងបានឡើយ ឯក្នុងទីនេះ ព្រះបរមគ្រូជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ថា

សត្វឆ្លងអន្តរជាតិដោយសារសទ្ធាទៅវិញ , សភាពមួយយ៉ាងដែលធ្វើចិត្តរបស់
សត្វឱ្យលិចលង់ ក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ក្រារ នាំឱ្យភ្លេចទាំងកុសលធម៌ ធ្វើ
សត្វមិនឱ្យឆ្លងចាកសមុទ្រគឺសង្សារបាន . សភាពយ៉ាងនេះឯងហៅថា ឱយៈដូច
ជាជំនន់ទឹក ព្រោះលិចសង្កត់ចិត្តរបស់សត្វគ្រប់រូប , ឯ ឱយៈនោះមាន ៤
ប្រការ គឺ : កាមោយៈជំនន់កាម ១ , ភវោយៈ ជំនន់កិកត ១ , ទិដ្ឋោយៈ
ជំនន់ គឺសេចក្តីយល់ឃើញ ១ , អវិជ្ជោយៈ ជំនន់អវិជ្ជា ១ , ជំនន់ទាមង ៤
ប្រការនេះនឹងយកទូក សំពៅជាដើមទៅឆ្លងមិនរួចឡើយ . លុះតែយកសទ្ធា
ទៅធ្វើជាទុក ឬសំពៅ ទើបនឹងអាចឆ្លងបាន , ក៏ឯសទ្ធាក្នុងបទនេះសំដៅយក
សទ្ធា ២ ប្រការគឺ **បសាទនលក្ខណសទ្ធា** សទ្ធាដែលមានសេចក្តីជ្រះថ្លាជា
លក្ខណៈ ១ , **បក្ខន្ធនលក្ខណសទ្ធា** សទ្ធាដែលមានកិរិយាស្តុះទៅជាលក្ខណៈ
១ , សទ្ធាទាំង ២ ប្រការនេះហើយដែលសម្រាប់ឆ្លងជំនន់គឺ សេចក្តីយល់ឃើញ
ខុសនោះ ឱ្យបានជាត្រឹមត្រូវឡើងវិញ ។

សទ្ធានេះឯងកាលណា បើតាំងមាំក្នុងសន្តានចិត្តរបស់បុគ្គលណាហើយ ក៏
អាចញ្ចាំងវត្ថុបំណងឱ្យសំរេចទៅបាន ។ ដូចជាពុទ្ធភាសិតដែលព្រះអង្គ ទ្រង់
ត្រាស់សំដែងថា : **សទ្ធា សាធុ បតិដ្ឋិតា** " សទ្ធាដែលតាំងមាំហើយ
អាចនឹងញ្ចាំងប្រយោជន៍ឱ្យសម្រេច " ។

ត្រង់ពាក្យថា សទ្ធាដែលតាំងមាំនោះមានពីរយ៉ាងគឺ , តាំងមាំមិនអាច
ត្រឡប់ប្រែប្រួលបាន , បានដល់អចលសទ្ធា ឬលោកុត្តរសទ្ធា ដូចសទ្ធារបស់

ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយ មានព្រះសោតាបន្តជាដើម , មានព្រះអរហន្ត
ជាទីបំផុត , ចាត់ជាសទ្ធាដែលតាំងមាំហើយ ១ , សទ្ធាដែលតាំងហើយ
ត្រឡប់ប្រែប្រួលទៅវិញ បាននោះ បានដល់ចលសទ្ធា ឬលោកិយសទ្ធា
ដូចសទ្ធារបស់បុគ្គលនេះឯង មិនចាត់ជាតាំងមាំហើយ ១ , សទ្ធារបស់ព្រះ
អរិយបុគ្គលដែលចាត់ថាតាមមាំហើយនោះ ព្រោះលោកបានភពប្រសព្វនឹង សន្តិ
ដ្ឋិកផលដែលពិត គឺបានសម្រេចដល់សោតាបត្តិផល ហើយទើបបានមាន
សេចក្តីជឿមាំក្នុងធម៌ ដែលនឹងអាចធ្វើឱ្យបានសម្រេចធម៌ ពិសេសខាងលើ
ឡើងតទៅទៀត មានសកទាតាមិមគ្គ រហូតដល់បានសម្រេចព្រះអរហត្តផល
មិនត្រឡប់ប្រែប្រួលវិញ , ព្រោះហេតុនោះបានជាលោកចាត់ថាជាសទ្ធាបាន
តាំងមាំហើយ ។ ចំណែក ខាងសទ្ធារបស់បុគ្គល ដែលមិនចាត់ថាតាំងមាំ
ហើយនោះព្រោះនៅមិនបាន ភពប្រសព្វនឹងសន្តិដ្ឋិកផលដែលពិតនៅឡើយ
គ្រាន់តែជួបប្រទះនឹងហេតុផល ដែលប្រៀបធៀបរបស់វត្ថុនោះ ខ្លះប៉ុណ្ណោះ
ឯង បើទុកណាជានឹងតាំងមាំខ្លះនោះ ក៏ត្រឹមតែមួយពេលមួយស្របក់ប៉ុណ្ណោះ
យ៉ាងនេះក៏នៅតែរាប់ថាត្រឡប់ប្រែប្រួលវិញបាន , ព្រោះហេតុនោះបានជា
លោកមិនចាត់ថាតាំងមាំហើយ ។

សទ្ធាបើតាំងមាំក្នុងចិត្តរបស់បុគ្គលណាហើយ អាចធ្វើទានរបស់បុគ្គល
នោះឱ្យសម្រេចបាន , ដូចមានអតីតនិទានតទៅនេះរឿងនេះមានសំដែងនៅក្នុង
ខទិរង្ការវិជិតក ឯកនិបាតថា :

កាលដែលកន្លងទៅហើយ ព្រះពោធិសត្វទ្រង់សោយព្រះជាតិជាកូនសេដ្ឋី នៅក្នុងនគរពារាណសី លុះឥតអំពីបិតាទៅ ព្រះបាទព្រហ្មទត្តបានតាំងប ព្រះពោធិសត្វជាសេដ្ឋី ក្នុងនគរពារាណសី គ្រប់គ្រងសម្បត្តិជំនួសបិតា ។ ព្រះពោធិសត្វជាបុគ្គលមានសទ្ធាមុតមាំជឿកម្មផលច្បាស់លាស់ បានចំណាយ ទ្រព្យធ្វើសាលាទាន ៦ កន្លែង ហើយតែងបរិច្ចាគទានរក្សាឧបោសថសីលជានិច្ច ពុំដែលខាន វេលាថ្ងៃមួយព្រះពោធិសត្វរៀបបរិភោគអាហារពេលព្រឹក ស្រាប់ តែមានព្រះបច្ចេកពុទ្ធមួយព្រះអង្គទើបនឹងចេញចាកនិរោធសមាបត្តិ ហោះមក ឈរទៀបទ្វារផ្ទះ ។ ពោធិសត្វក្រឡេកមើលទៅឃើញ ទើបប្រើបុរសម្នាក់ឱ្យ ទៅយកបាត្រពីលោកមកដាក់ចង្កាន់ ។ គ្រានោះមារាធិរាជមកនិម្មិត ធ្វើជា រណ្តៅរងើកភ្លើងក្រហមរន្ទាលច្រាលឆ្នៅ ដូចជាអវិចមហានរក ។ បុរសទៅ យកបាត្រឃើញភ្លើងនោះហើយភិតភ័យណាស់ ត្រឡប់មកជំរាបព្រះពោធិសត្វ វិញ ព្រះពោធិសត្វបានយល់ច្បាស់ថា មាននៅស្ថានវសវត្តិមកធ្វើឱ្យអន្តរាយ ទានផង ឱ្យអន្តរាយព្រះជន្មព្រះបច្ចេកពុទ្ធផង ទើបយកភាជន៍ដាក់ចង្កាន់ពេញ ចេញអំពីផ្ទះទៅឈរក្បែររណ្តៅភ្លើង ហើយទូលព្រះបច្ចេកពុទ្ធថា :

កាមំ មកាមំ និរយំ ខុទ្ទិចារោ អនំសិរោ
នានិយំ ករិស្សាមិ ហន្ធ មិណ្ឌំ មជិត្តហ ។

ប្រែសេចក្តីថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បើទុកណាជាខ្ញុំធ្លាក់ដាំក្បាល ចុះក្នុងរណ្តៅភ្លើង ដូចជានរកនេះ ក៏ខ្ញុំមិនអាចថយក្រោយវិញដែរ សូមព្រះ ករុណាម្ចាស់ទទួលយកចង្កាន់នេះចុះ ។

ព្រះពោធិសត្វនិយាយទូលព្រះបច្ចេកពុទ្ធដូច្នោះហើយ ក៏លោតចុះទៅក្នុង រណ្តៅភ្លើងស្រាប់តែមានផ្កាឈូកដុះទ្រងើងយ៉ាងអស្ចារ្យ ព្រះពោធិសត្វបានយក ចង្កាន់ទៅដាក់បាត្រប្រគេនព្រះបច្ចេកពុទ្ធដោយសួស្តី ។

ឯមានឃើញប្លែកអស្ចារ្យដូច្នោះហើយ ក៏ភ័យតក់ស្លុតវិនាសបាត់អំពីទី នោះទៅ ។

សេចក្តីមកប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថា សទ្ធាកាលបើតាំងមាំល្អ ហើយ មិនអាចអ្នកណាមួយមកបំផ្លិចបំផ្លាញឱ្យវិនាសបានឡើយ ។ ដូចមាន និទានរឿងព្រះពោធិសត្វមកក្នុងទីនេះជាភស្តុតាងស្រាប់ហើយ ។

ទី ២ : មញ្ញ ការចេះដឹងស្គាល់កិច្ចការណ៍គ្រប់យ៉ាងគឺ តាំងអំពី គុណ , ទោស , បុណ្យបាប , អាក្រក់ល្អ , ស្គាល់ហេតុផលនៃសេចក្តីសុខទុក្ខ , ចម្រើន វិនាស , ទាំងបច្ចុប្បន្ននឹងក្នុងកាលជាអនាគត ទើបចាត់ថាជាទ្រព្យដ៏ ប្រសើរទៅបាន ។

ព្រោះថា អ្នកប្រាជ្ញហៅបុគ្គល ដែលរស់នៅដោយប្រាជ្ញាថាជាអ្នករស់ នៅប្រសើរបំផុត ។ ធម្មតាបុគ្គលក្នុងលោកច្រើនតែជាអ្នកត្រូវការដោយ អាយុ យឺនយូរថាជារបស់ប្រសើរ តែថាកាលបើបានស្តាប់ពាក្យប្រៀនប្រដៅ ក្នុង

ព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ ក៏គង់ដឹងច្បាស់ថាជារបស់មិនស្រស់ស្រាយ , ព្រោះជីវិត
ប្រព្រឹត្តទៅដោយសេចក្តីល្ងង់ខ្លៅ ដែលអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយលោកមិនប្រាថ្នានោះ
មិនប្រសើរសោះឡើយ ។

ឯបុគ្គលដែលរស់នៅដោយឥតប្រាជ្ញា សូម្បីមានអាយុយ័នយូររហូតដល់
១រយឆ្នាំក្តី ក៏ឥតមានប្រសើរអ្វីបន្តិចបន្តួច ត្រង់ការដែលគ្រាន់តែរស់នៅ
ប៉ុណ្ណោះឡើយ , បើសិនណាជារស់នៅដោយប្រាជ្ញាវិញ កុំថាឡើយដល់ទៅមាន
អាយុ ១ រយឆ្នាំ សូម្បីមានអាយុតែត្រឹម ២-៣ ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះក៏គង់ប្រសើរជាង,
សមដូចជាពុទ្ធភាសិតក្នុងសហស្សវត្តកម្មវិធីម្ហូបថា :

យោ ឆ វស្សសកំ ខីនេ ទុម្បុរញ្ញា អសមាហិកោ
ឯភាហំ ខីនិកំ សេយ្យោ បញ្ញាទន្តស្ស ឈាយិនោ ។

សេចក្តីថា " បុគ្គលណាមានជីវិតរស់នៅ ១ រយឆ្នាំក្តី តែជាបុគ្គលអាប់ឥត
ប្រាជ្ញា ជាអ្នកមិនខ្ជាប់ខ្ជួន (ក្នុងគុណសម្បត្តិណាមួយ) ជីវិតរស់នៅតែមួយថ្ងៃ
របស់ដែលអ្នកមានប្រាជ្ញាមានសមាធិឈានតាំងនៅក្នុងខ្លួន ជីវិតរបស់អ្នកនោះ
ប្រសើរជាង " ។ មួយវិញទៀតបុគ្គលជាគ្រហស្ថ ដែលជាអ្នកខ្វាក់ភ្នែកតែម្ខាង
ឬទាំងសងខាងក៏ពិតមែន តែគេអាចជម្រុះនូវសេចក្តីប្រតិបត្តិរបស់គ្រហស្ថ គឺ
ក្រោកឡើងធ្វើការងារទទួលកាន់យកសរណគមន៍ ចាត់ចែងធ្វើទាន និងសមា
ទានសីល ៥ ឬ ឧបោសថសីលជាដើម ហើយរស់នៅ ជីវិតគ្រហស្ថនោះក៏
ឈ្មោះថារស់នៅដោយប្រាជ្ញា ។

ចំណែកខាងបព្វជិត ត្រូវជម្រុះនូវសេចក្តី ប្រតិបត្តិរបស់បព្វជិត គឺធ្វើ
សីលឱ្យហ្មត់ចត់ ធ្វើចិត្តឱ្យផ្ងរផង់ជាដើមដោយប្រាជ្ញា ជីវិតរបស់បព្វជិតនោះ ក៏
ឈ្មោះថារស់នៅដោយប្រាជ្ញា , ព្រោះហេតុនោះបានជាព្រះដ៏មានព្រះភាគសំដែង
ថា " ការរស់នៅដោយប្រាជ្ញា ទើបជាការរស់នៅប្រសើរបំផុត " ។

ឯបញ្ហានេះ ជាឈ្មោះសោភណចេកសិក តែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្ថច្រើន
ប្រការ តែក្នុងទីនេះនឹងសូមចែកចេញជា ៣ ប្រការគឺ : ចិន្តាមយបញ្ញា
ប្រាជ្ញាដែលសម្រេចដោយការគិត ១ , សុតាមយបញ្ញា ប្រាជ្ញាដែលសម្រេច
ដោយការស្តាប់ ១ , ភាវនាមយបញ្ញា ប្រាជ្ញាដែលសម្រេចដោយការភាវនាគឺ
ចំរើនឱ្យមាន ឬអប់រំឱ្យកើតឡើង ១ ។

ប្រាជ្ញាដែលមានពោលមកហើយនោះ ចាត់ជា ២ ប្រការទៀតគឺ :
លោកិយបញ្ញា ១ , លោកុត្តរបញ្ញា ១ ។

លោកិយបញ្ញា បើចែកតាមលំដាប់ភូមិមាន ៣ យ៉ាងគឺ ប្រាជ្ញាប្រព្រឹត្ត
ទៅក្នុងកាមភូមិ ១ , ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងរូបភូមិ ១ , ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអរូបភូមិ ១ ។

លោកុត្តរបញ្ញា បើហៅតាមប្រាជ្ញារបស់លោកអ្នកសម្រេចធម៌នោះៗ
មាន ៥ យ៉ាង គឺ មគ្គ ៤ , ផល ៤ , និព្វាន ១ ។

បើចែកតាមជាន់ទាប និងជាន់ខ្ពស់ ក៏ចាត់ជា ២ យ៉ាងទៀតគឺ ប្រាជ្ញា
ឃើញសេចក្តីកើត និងសេចក្តីរលត់នៃសព្វវត្ថុទាំងពួង ដែលជារបស់ខាងក្រៅ

ចាត់ជាប្រាជ្ញាជាន់ទាប ប្រាជ្ញាឃើញនូវអរិយសច្ចៈ ទាំង ៤ ចាត់ជា ប្រាជ្ញា ជាន់ខ្ពស់ ។

ប្រាជ្ញាអប់រំឱ្យកើតឱ្យចំរើនក្រែលែងបានដោយហេតុច្រើនប្រការ មាន ការស្តាប់នឹងការប្រកបព្យាយាមជាដើម ។ សមនឹងពុទ្ធភាសិតថា សុសុរុសំ លកកេ បញ្ញំ " ស្តាប់ដោយល្អ រមែងបានប្រាជ្ញា " ។

បទមួយទៀតថា យោគាវេ ខាយេកក្វិ " ប្រាជ្ញាតែងកើតឡើងព្រោះ ប្រកបសេចក្តីព្យាយាម " ។ បទមួយទៀតថា សុខោ បញ្ញា បដិលាភា "ការបាននូវប្រាជ្ញា ជាហេតុនាំឱ្យកើតនូវសេចក្តីសុខ " នឹងបទថា បញ្ញាយ វេសិឡ្យតិ សត្វបរិសុទ្ធបានដោយសារប្រាជ្ញា . ប្រាជ្ញាក្នុងទីនេះព្រះលោកនាថ ជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ថាព្រះអានាគាមិបុគ្គល បានញ្ជាំងប្រាជ្ញាដ៏សម្បយុត្តដោយ មគ្គជាតំរប់ ៤ ឱ្យបរិសុទ្ធដោយចំណែកមួយ ដោយញ្ជាណដ៏បរិសុទ្ធដែល ប្រាសចាកមន្ទិល គឺ កាម ហើយបានលះបង់នូវមន្ទិលដ៏ល្អិតពោលគឺអវិជ្ជា ដែល ព្រះអនាគាមិមគ្គមិនទាន់លះបង់បាននោះ . ព្រោះហេតុដូច្នេះបានជាព្រះទ្រង់ ប្រកាសនូវអរហត្តមគ្គផង . នូវ អរហត្តផលផង ដែលជាគ្រឿងឆ្លងចាកនូវ អវិជ្ជា ។ នឹងបទមួយទៀតថា នត្តិ បញ្ញា សមា អាកា " ពន្លឺអ្វីមួយ ស្មើដោយពន្លឺប្រាជ្ញាមិនមានឡើយ " ។

ក៏ធម្មតាពន្លឺ ក្នុងលោកមាន ៣ យ៉ាង គឺ ពន្លឺព្រះអាទិត្យ ១ , ពន្លឺព្រះច័ន្ទ១ , ពន្លឺភ្លើង ១ , បើរាប់ប្រាជ្ញាជាពន្លឺមួយទៀតក៏ត្រូវជាពន្លឺក្នុង លោកមាន ៤ យ៉ាង . តែត្រង់ពន្លឺទី ៤ ផ្សេងគ្នាដោយនិពន្ធភាថាដូច្នេះ

ចក្ការោ លោកេ បដ្ឋោតា បញ្ចុបេត្ត ណតិឡតិ
ទិថា គមតិ អាទិប្វា វត្តិមាភាតិ បន្ទិមា
អង អត្តិ ទិវារត្តិ គត្ត គត្ត បកាសតិ
សម្ពុទ្ធាគបតំ សេដ្ឋោ ឯស មាកា អនុក្ករា ។

ពន្លឺក្នុងលោកសន្តិវាសនេះមានតែ ៤ គត់ មិនដែលមានដល់ទៅ ៥ ឡើយ ពន្លឺព្រះអាទិត្យបំភ្លឺបានតែក្នុងវេលាថ្ងៃ ពន្លឺព្រះច័ន្ទបំភ្លឺបានតែវេលាយប់ ពន្លឺ ភ្លើងបំភ្លឺបានតែក្នុងទីនោះៗ ទោះបីយប់ថ្ងៃតាមគួរដល់ការប្រកប ឯព្រះសម្មា សម្ពុទ្ធព្រះអង្គជាពន្លឺប្រសើរបំផុតជាងពន្លឺដ៏សេស មានពន្លឺព្រះអាទិត្យ ជាដើម ដែលជាអ្នកបំភ្លឺនោះ ៗ ព្រោះថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ក្តី ឬប្រាជ្ញានោះក្តី ក៏ជាពាក្យរួមចុះជាមួយគ្នា ប្លែកតែពាក្យដែលពោលថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនុះ ជាបុគ្គលាធិដ្ឋានទេសនា ឯប្រាជ្ញានៅជាធម្មាធិដ្ឋានទេសនាប៉ុណ្ណោះ ។

ក៏បណ្តាពន្លឺទាំង ៤ នោះ បើនឹងធៀបគ្នាសម្រាប់ឱ្យជាប្រយោជន៍ពិត ប្រាកដដល់សត្វអ្នកត្រូវការប្រាជ្ញាយកសេចក្តីសុខ តែម្យ៉ាងនោះ ក៏ត្រូវលើកថា ប្រាជ្ញាជាប្រយោជន៍ពិតប្រាកដមែន ។

ធម៌ទាំងពីរប្រការ គឺ សទ្ធា នឹង បញ្ញា នេះ បានជាឱ្យឈ្មោះថា ជាទ្រព្យដ៏ប្រសើរ បំផុតនោះព្រោះថាជារបស់បិតថេរច័រកាល មិនចេះវិនាស មិនចេះអន្តរាយ ទោះបីភ្លើងក៏មិនឆេះ ចោរលួចក៏មិនបាន ទុកជា អន្តរាយ ដោយហេតុឯណាមួយក៏មិនអាចមកបំផ្លាញ មិនអាចធ្វើឱ្យខាតបង់បានឡើយ ។

បុរស ស្រ្តីឯណា មានទ្រព្យទាំងពីរប្រការ ដូចបារមីបារមីដោយ សង្ខេបមកនេះ បុរស ស្រ្តី នោះ លោកអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ មានព្រះពុទ្ធ ជាដើម ព្រះអង្គពោលថាមិនមែនជាអ្នកទ័លក្រឡើយ គឺឈ្មោះថាជាអ្នកមាន ទ្រព្យសម្បត្តិដ៏ស្តុកស្តម្ភ មាំមួនដោយពិត ទាំងការរស់នៅ របស់បុរស ស្រ្តី នោះទៀតមិនឈ្មោះថា រស់នៅឥតអំពើឡើយ ។

មនុស្សសត្វដែលគ្រាន់តែរស់នៅតាមធម្មតា ប៉ុន្តែបើគ្មានទ្រព្យទាមទារពីរ ប្រការ នេះទ្រព្យណាមួយទុកក្នុងខ្លួនទេ ការរស់នៅនោះក៏ឈ្មោះថារស់នៅពុំ មានប្រយោជន៍ឡើយ ។

ចំណែកធម៌ទាំងពីរប្រការ គឺ សទ្ធា នឹង បញ្ញា ដែលបានអធិប្បាយមក ក្នុងទីនេះ មិនបានជាវិញ្ញាណដោយសេចក្តីពិស្តារវែងឆ្ងាយប៉ុន្មានទេ តែសន្មតិ ថាចប់ដោយសង្ខេបត្រឹមប៉ុណ្ណោះឯង ។

(ស្នំស្នំ)